

Ruimte voor vrijheid en verbinding

Op 23 maart 2022 maakte de stad Mechelen haar plannen publiek om de zalen van het Cultuurcentrum te renoveren en het Deeltijds Kunstonderwijs uit te breiden. 'Mechelen is klaar voor een volgende stap om rond actuele kunst nationaal en internationaal een toonaangevende rol te spelen. De vernieuwing van de cultuursite en uitbreiding van het DKO bieden de kans om de tentoonstellingszalen in het Cultuurcentrum van Mechelen vanaf het najaar van 2024 in te zetten als uitvalsbasis voor een nieuwe kunstspeler.' Zo staat er in het persbericht van schepenvoorzitter Björn Siffer te lezen. Dat voor de uitbreiding van het DKO een belangrijke ruimte voor hedendaagse kunst moet wijken, wordt strategisch niet benadrukt, en pas vermeld in de laatste zin van het persbericht.

De ophef die rond de sluiting van De Garage ontstond, en de circa 1.300 handtekeningen voor de petitie die kunstenaar Lieven Segers na het verschijnen van het persbericht lanceerde, getuigen van de nood om een plek als De Garage te behouden. Vooral kunstenaars en andere spelers uit het kunstenveld ondertekenden, met als duidelijke boodschap dat De Garage een plek is waar kunstenaars hun artistieke loopbaan zien ontwikkelen en bloeien, en waar (professionele en andere) bezoekers nieuwe oeuvres ontdekken.

Een garage is een plek waar je naartoe gaat om je auto aan een check-up te onderwerpen. Als er iets fout loopt, wordt dat in de garage hersteld. Zo is ook De Garage in Mechelen vaak een plek waar de mechanismen van de kunstwereld of van een bepaald artistiek oeuvre onder de loep genomen worden. Het is een vinger aan de pols van de kunstwereld. Het is ook vaak de plaats waar een artistiek oeuvre een soort van upgrade krijgt: een solotentoonstelling, niet in een galerie, maar op eerder institutioneel niveau, en meestal vergezeld van een publicatie. Dit soort plekken is tamelijk zeldzaam geworden. Het is steeds uitzonderlijker dat een ruimte een onafhankelijke artistieke visie kan uitdragen, waarbij de kunstenaar in al diens vrijheid centraal staat en een sterke kans krijgt om zich op vlak van praktijk, tentoonstellen en publiceren, te ontwikkelen.

Eigenlijk werd de strategische verwijdering van De Garage twee jaar geleden al ingezet. In het persbericht van de stad staat te lezen: 'De succesvolle integratie van De Garage in het Museum Hof van Busleyden twee jaar geleden had als doel om de transhistorische blik te versterken en vanuit de Bourgondische geschiedenis de link te leggen met actuele thema's. Die doelstelling werd succesvol afgerond.' Ik kwam bij gelegenheid inderdaad hedendaagse kunst tegen in Museum Hof van Busleyden (ik denk bijvoorbeeld aan de interventies van kunstenaar Maen Florin, tijdens haar solotentoonstelling in De Garage), maar of dat nu echt het enige criterium was om 'succesvol aan die doelstelling te voldoen', wordt niet verder gespecificeerd. De coronapandemie zorgde er wellicht voor dat die integratie wat onder de radar bleef en twee jaar lang niet (voldoende) aan analyse vanuit de sector onderworpen werd.

Of de integratie van De Garage in het Museum Hof van Busleyden zo succesvol was, valt mijns inziens zwaar te betwijfelen. Getuigenissen van kunstenaars over de inmenging van het museum – en de toenemende institutionele bureaucratie die ermee gepaard gaat – in de tentoonstellingen van De Garage, doen anders vermoeden. Twee werkingen met elkaar verenigen om structureel en financieel een sterker plaatje te krijgen, is te verantwoorden. Maar het compleet opslokken van een perfect functionerende ruimte met een onafhankelijk karakter, door een log instituut dat inzet op lokaal erfgoed (wat niet wegneemt dat in Museum Hof van Busleyden prachtige historische kunstwerken te zien zijn)? Waarom is het werkelijk nodig hedendaagse kunst te 'integreren' in een ander museum? Wordt hedendaagse kunst louter een ludieke toevoeging in historische tentoonstellingen, als een vergezochte – valse – 'brug naar de actualiteit'? De hedendaagse kunst kan prima op zichzelf staan. De hedendaagse kunst heeft in Mechelen zelfs al een heel sterk parcours afgelegd en haar strepen verdiend, dankzij De Garage.

‘Het traject richting ‘Garage Plus’ is dus een work-in-progress dat moet uitmonden in een nieuwe entiteit met een nieuwe naam en een werking die een sterk actueel beeldende kunstenbeleid koppelt aan talentontwikkeling en stedelijkheid.’ Zo staat in het persbericht van maart 2022 te lezen. Maar het is nog maar de vraag hoe belangrijk hedendaagse of actuele kunst inderdaad geacht wordt. Want als de zalen van het Cultuurcentrum twee jaar lang gerenoveerd worden, en De Garage niet meer in gebruik is, waar kan de hedendaagse kunst dan terecht in Mechelen, tot 2024 (de aangekondigde start van de nieuwe werking)? Kijken we dan niet aan tegen een subtiele, maar strategische verwijdering van een hele kunstsector? Er lijkt haast gekozen te worden voor een tabula rasa-mentaliteit, om dan met een nieuwe lei hedendaagse kunst louter in te zetten als interventie in historische context.

Het protest waartegen de nieuwe bestemming van De Garage stuit, suggereert dat er niet voldoende naar de sector wordt geluisterd. Er wordt niet ernstig naar adviezen van representatieve stemmen gezocht bij het ontwerpen van impactvolle beslissingen zoals deze. Het is duidelijk dat zelfs Koen Leemans, curator van De Garage – curator met een visie en een passie voor het ondersteunen van kunstenaarspraktijken – in deze niet gehoord werd. Ook buiten de stad Mechelen lijkt het om een bredere problematiek te gaan. De sluiting van De Garage staat niet los van zaken zoals het wegvallen van financiering voor het HISK of de negatieve adviezen voor vele hedendaagse kunstplekken in de recentste structurele subsidieronde. Het geeft de beeldende kunstsector (kunstenaars en ondersteunende spelers) collectief het gevoel niet gehoord te worden. Waarom lanceert de overheid bijvoorbeeld geen denktank, met verschillende kunstenaars en andere spelers uit het culturele veld? Het zou een geweldige tool kunnen zijn om te analyseren hoe de culturele sector eruit ziet, en om te begrijpen waar de prioriteiten en noden van de sector zelf liggen. Het zou inhoudelijke inzichten kunnen bieden, die financieringen van bepaalde projecten informeren.

De Garage wordt binnen het kader van de huidige discussie een symbool voor een pleidooi – een discours dat we als kunstwereld willen uitdragen. Het is een kantelmoment waarop we kiezen hoe we willen dat die kunstwereld eruit ziet. De ruimte zelf kan transformeren of muteren, of misschien zelfs geleidelijk verdwijnen. Het gaat hier eigenlijk niet om één specifieke ruimte of persoon. Het gaat wel om een kostbare en bedreigde soort, een zeldzaam geworden mentaliteit en visie die we moeten koesteren en verdedigen. Het gaat om de waardering van innovatie, vrijheid, ontwikkeling. Het gaat om het behouden van een vrijplaats voor de hedendaagse kunst, een ruimte (fysiek of immaterieel, binnen de samenleving) waar kunstenaars kunnen groeien – en dat dus getuigt van de rol die kunst in de samenleving krijgt. Het gaat over communicatie en transparantie – zaken die logische gevolgen zijn van het vertrouwen dat verschillende partijen (in dit geval ‘de politiek’ en ‘de kunsten’) in elkaar stellen. Het gaat over het gunnen van inspraak aan de personen die rechtstreeks de impact van beslissingen voelen – het gaat over het waarderen, respecteren en het erkennen van het belang van kunstenaars, die op tijd en stond de samenleving reflecteren en de verbeelding aanwakkeren.

Het is niet moeilijk om mensen te vinden die gepassioneerd zijn door kunst, als kunstenaar, in een ondersteunende functie of als beschouwer. Het is soms wel moeilijk om al die mensen te overtuigen om zich te verenigen en collectief hun stem te laten horen. Dat is nu gebeurd. Ook dat heeft De Garage gekund. Het is cruciaal dat we dit momentum, deze roep naar een ruimte met een ondersteunende, ontwikkelende en verbindende rol, koesteren, behouden en hartstochtelijk verdedigen.

Tamara Beheydt, april 2022